

Universitatea de Stat din Moldova

Educație interculturală pentru viitorii pedagogi

Materiale didactice distributive

Universitatea de Stat din Moldova

Educație interculturală pentru viitorii pedagogi

Materiale didactice distributive

Chișinău, 2020

Punctele de vedere exprimate în prezenta lucrare sunt cele ale autorilor și nu angajează în niciun fel instituțiile de care aceștia aparțin, tot așa cum nu reflectă poziția instituției care a finanțat elaborarea sau care a asigurat managementul proiectului.

Centrul Educațional PRO DIDACTICA
str. Armenească, nr. 13, mun. Chișinău, MD-2012
tel.: (022) 54 25 56, fax: 54 41 99
e-mail: prodidactica@prodidactica.md

Acest suport didactic a fost elaborat în cadrul proiectului „Promovarea și dezvoltarea educației interculturale în formarea inițială a cadrelor didactice”, implementat de Centrul Educațional PRO DIDACTICA, cu sprijinul Fundației pentru copii “Pestalozzi” din Elveția.

Director proiect: Rima BEZEDE

Coordonator proiect: Cristina BUJAC

Expert proiect: Viorica GORAȘ-POSTICĂ

Asistent proiect: Vitalie SCURTU

Echipa de autori: Viorica GORAȘ-POSTICĂ, Olga DICUSARĂ, Ludmila DARII, Elena BANARI, Marcela ADAM, Silvia GUȚU, Irina GÎNCU, Irina CARAUȘ

Biblioteca Pro Didactica
Seria Auxilia

Copertă și procesare computerizată: Nicolae SUSANU

EDUCAȚIE INTERCULTURALĂ PENTRU VIITORII PEDAGOGI. Materiale didactice distributive, elaborate în baza Ghidului metodologic și a suportului de curs Educație interculturală pentru viitorii pedagogi

© Centrul Educațional PRO DIDACTICA, Universitatea de Stat din Moldova.
Toate drepturile rezervate.

Conspect vizual

Educația interculturală este un proces care, după M.J. Bennett, parcurge mai multe etape (vezi textul de mai jos). Se prezintă pe poster informația, operând cu imagini, sigle, cuvinte-cheie și sintagme (nu enunțuri). Se pregătește prezentarea materialului, utilizând suportul.

- Determinați la ce etapă de dezvoltare culturală sunteți dvs.? Argumentați răspunsul. Care au fost factorii ce nu v-au permis o evoluție în acest sens? Ce părere împărtășiți acum? Ar fi această sesizare un punct de plecare către alte stadii ale învățării interculturale? Cum credeți, ce acțiuni ar trebui să întreprindeți pentru „a crește” din punct de vedere intercultural?

Educația interculturală ca proces (după M. J. Bennett)

Milton J. Bennett a conceptualizat șase stadii ale învățării interculturale. Cele șase stadii se pot împărți în două faze distincte: prima este cea a **etnocentrismului**, ca punct de plecare, iar a doua a **etnorelativismului**, către care se țintește ca obiectiv de învățare în educația interculturală.

Stadiile etnocentrice încep cu o situație de **negare** a existenței altor perspective asupra realității și se traduc în fapt printr-o izolare de alteritate, fie prin inexistența contactului cu alte grupuri, fie prin refuzul acestuia și segregarea de grupurile percepute ca diferite. Bennett adaugă distincția dintre grupurile majoritare, care pot trece prin stadiul de negare, și cele minoritare, care sunt în permanență confruntate cu alteritatea majorității și, prin urmare, nu pot nega faptul că sunt percepute ca fiind diferite de aceasta.

Cel de-al doilea stadiu al lui M.J. Bennett reprezintă **reacția de apărare**. Diferența față de alte grupuri poate fi percepută ca o amenințare, din moment ce poate pune sub semnul întrebării unicitatea viziunii proprii și implicit deținerea unor adevăruri absolute. Una din strategiile de a face față acestui stadiu este fabricarea de stereotipuri negative privind grupurile percepute ca diferite, ceea ce poate conduce, foarte rapid, la atitudini rasiste. Mecanismul cognitiv propriu acestui stadiu este percepția exemplelor pozitive ale propriului grup ca regulă și conceptualizarea exemplelor pozitive ale grupului diferit ca excepție.

Al treilea stadiu etnocentrist este etichetat de M. J. Bennett ca stadiul de **minimizare a diferențelor**, de accentuare a caracteristicilor universale și de ignorare a aspectelor prin care culturile sau grupurile se deosebesc, în favoarea evidențierii terenurilor comune dintre grupuri și culturi. Acest universalism nu ajută însă la o înțelegere profundă a alterității, din moment ce diferențele sunt ignorate.

Cu cel de-al patrulea stadiu conceptualizat de M. J. Bennett intrăm în faza etnorelativismului, a asumării ideii că toate culturile pot fi înțelese doar una prin cealaltă, iar comportamentele determinate din punct de vedere cultural trebuie plasate în contextul lor cultural, pentru a fi cu adevărat înțelese. Etnorelativismul începe cu **acceptarea** diferențelor culturale, împreună cu convingerea că toate diferențele merită respect, inclusiv viziunile diferite asupra lumii. Acest stadiu implică mai întâi de toate înțelegerea propriilor valori și acceptarea faptului că sunt construcții sociale și culturale în scopul organizării realității înconjurătoare, și nu adevăruri absolute.

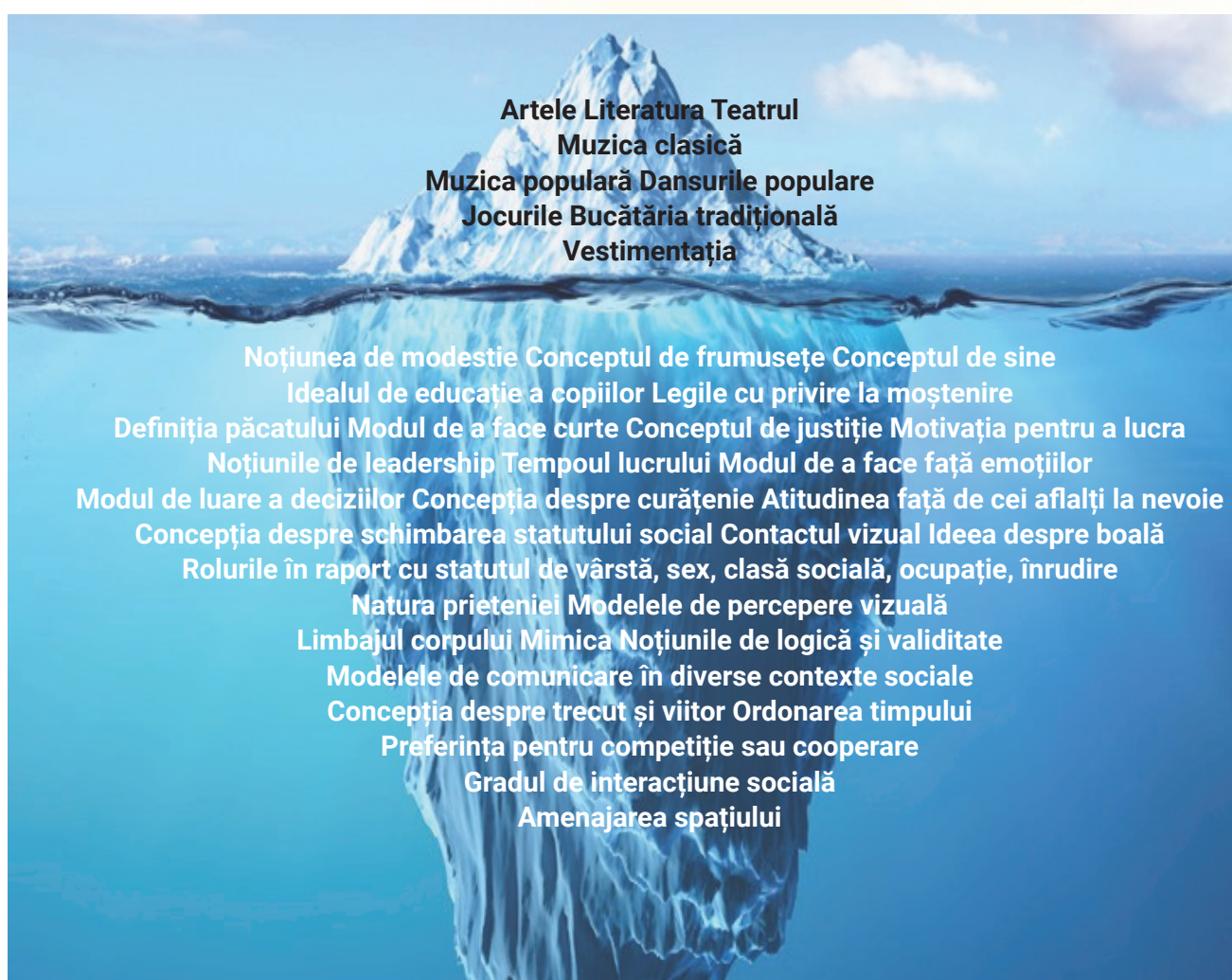
Al cincilea stadiu descris de M.J. Bennett este **adaptarea**, care urmează logic acceptării diferenței culturale. Acceptarea diferenței induce în mod inevitabil o nouă viziune asupra lumii, din momentul în care propriile valori încetează de a mai fi adevăruri absolute. Adaptarea are loc prin producerea unor noi comportamente, a unor stiluri de comunicare noi, potrivite ideii că și valorile celuilalt merită respectul. Această idee se bazează pe sentimentul empatiei cu celălalt, fără de care nu poate avea loc o înțelegere profundă și veritabilă a realităților sale și a perspectivelor induse de acestea. În educația interculturală, dezvoltarea empatiei este un stadiu esențial, iar principiile dialogului intercultural se întrupează în practici concrete de comunicare între grupuri și indivizi percepuți ca diferiți. Firește, chiar dacă nu toți indivizii unei societăți adoptă valorile educației interculturale, a respectului alterității și a combaterii active a rasismului, xenofobiei și discriminării, este important ca aceste principii să devină mai degrabă o normă socială decât o excepție a celor mai „iluminați”.

Și, ultimul stadiu al lui M.J. Bennett este denumit **integrare**, poate un termen destul de nefericit, având în vedere posibilele confuzii cu termenul vehiculat de numeroase politici naționale de „integrare” a minorităților, în special cu referire la minoritățile rezultate în urma proceselor migratorii. Pentru Bennett, este însă vorba de încercarea individului de a integra diferitele perspective conștientizate, înțelese și asumate, într-un singur cadru de referință, bazat pe experiențele individuale trăite. Este, într-o anumită măsură, trecerea universului diferențelor culturale prin sita individualității și cristalizarea unor concepții de viață proprii. Pentru M.J. Bennett, există în acest stadiu riscul de „neapartenență la nicio cultură”.

(Sursa: Ivăsiuc A., Koreck M., Kővari R. *Educația interculturală: de la teorie la practică*. București, 2010, p. 19)

Joc de rol

Modelul „Iceberg-ului cultural” permite analiza elementelor *culturii „de suprafață”* facil de observat și comparat, precum ar fi: aspectele artistice, folclorice, culinare sau vestimentare și *culturii „de adâncime”*, mai greu decodificabilă, care poate include elemente ca: poziția unui grup asupra relațiilor, prietenia, ideile despre creșterea copiilor, ordonarea timpului, conceptul de justiție, pattern-urile de subordonare și supraordonare, modelele de luare a deciziei, soluționare de probleme etc. Simularea unui joc de rol care să descrie situații de viață autentice ale minorităților etnice din Republica Moldova (ucraineni, găgăuzi, bulgari, romi, evrei, polonezi), prin evidențierea elementelor de cultură cunoscute și mai puțin cunoscute. Activitatea se va desfășura în grupuri mici a câte 4 persoane, iar prezentarea va avea loc în grupul mare de studenți.

(Sursa: Să ne cunoaștem mai bine. Educație interculturală pentru înțelegerea alterității prin intermediul literaturii etniilor conlocuitoare în Republica Moldova. Centrul Educațional PRO DIDACTICA. Editura Cartier, 2005. p.5)

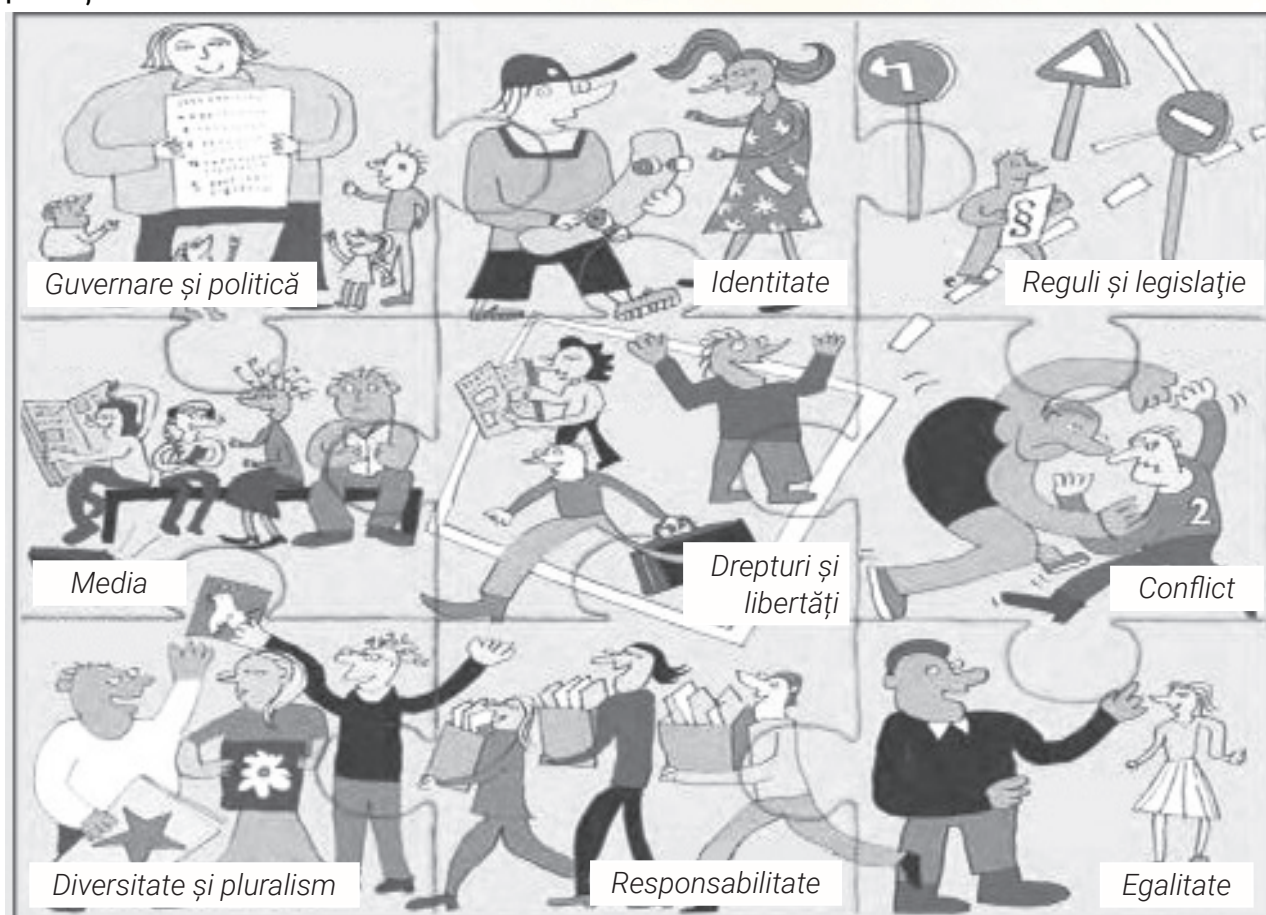
Ghid metodologic: pag. 17

Puzzle de concepte

Conform unui proverb, *o imagine spune mai mult decât o mie de cuvinte*. Se prezintă un puzzle de concepte ce caracterizează o societate care promovează cultura democratică și respectarea drepturilor omului.

Descrierea, prin corelarea celor 9 concepte din puzzle, a unei zile din viața unui cetățean care conviețuiește într-o societate multiculturală. Nu se admite omiterea vreunei piese. Condiția este să se regăsească toate 9 concepte-cheie.

În contextul învățării constructiviste, puzzle-ul poate fi citit ca un simbol al modului în care sensul este creat de student. Procedând astfel, studenții vor crea propriul puzzle, cu diferite corelări și aranjări individuale ale elementelor. S-ar putea să descopere lacune sau legături care lipsesc și vor pune întrebări ce trec dincolo de sensul acestora. Rezultatele trebuie să fie împărtășite în sală.

(Sursa: Gollob R. , Huddleston T., Krapf P. ș.a. A trăi în democrație. Volumul III, 2008, p. 16)

Tehnica Storytelling

Citiți textul.

„Să luăm omul de sticlă. El va trebui să se miște, să stabilească relații, să suporte incidente, să provoace evenimente numai supunându-se naturii materiei din care ne-am imaginat că e făcut.

Analiza acestei materii ne va oferi regula personajului.

Sticla e transparentă. Omul de sticlă e transparent. I se citesc gândurile în cap. Nu are nevoie să vorbească, pentru a comunica. Nu poate spune minciuni, pentru că s-ar vedea imediat, în afară de cazul că poartă pălărie.

Sticla e fragilă. Casa omului de sticlă va trebui deci să fie capitonată. Trotuarele vor fi tapitate cu saltele. Interzisă strângerea de mână. Prohibite muncile grele. Adevăratul medic al țării e geamgiul.

Sticla poate fi colorată.

Sticla se spală.

Personajul de lemn trebuie să se ferească de foc, care-i poate arde picioarele, în apă plutește cu ușurință, pumnul lui e dur, dacă îl spânzură, nu moare, peștii nu-l pot mânca – lucruri care i se întâmplă lui Pinocchio, tocmai pentru că e din lemn. Dacă Pinocchio ar fi fost din fier, ar fi trecut prin altfel de aventuri, cu totul altele.

... În acest câmp, analiza merceologică și analiza fantastică coincid aproape perfect. Să nu vină nimeni să îmi spună că din sticlă e mai bine să faci ferestre, iar din ciocolată, ouă de Paști, în loc de povești: în acest tip de povești, mai mult ca în altele, fantezia oscilează între real și imaginar într-un balans pe care îl consider foarte instructiv, mai mult chiar, indispensabil pentru a pune stăpânire pe real până în adâncul lui, remodelându-l”.

(Rodari G. *Gramatica fanteziei*. București: Humanitas, 2009, pp. 96-97)

După acest model, alegeți un material din cele enumerate sau de la etc. și relatați, la persoana I, despre viața lui.

Sticlă, ciocolată, lut, paie, gheață, plastic, unt, fier, lemn, marmură, aluat, marmeladă, înghețată, fum, foc etc.

Eu sunt un omuleț de.....

(Sursa: Cartaleanu T. *Atelier de formare „Strategii de formare-dezvoltare-evaluare a competenței interculturale”*. Chișinău, 2019)

Ghid metodologic: pag. 27

Studiu de caz

Profesorul citește *Povestea Vesnei*. Ulterior, formează grupuri de 4 sau 5 persoane și le solicită să discute pe marginea următoarelor întrebări, care sunt înregistrate pe o foaie flipchart:

1. Cum v-ați simți dacă ceea ce i s-a întâmplat Vesnei vi s-ar fi întâmplat vouă? Cum ați reacționa dacă o prietenă v-ar spune că a fost invitată la interviu?
2. De ce s-a purtat directoarea magazinului astfel? Ați considera aceasta o formă de discriminare? De ce (sau de ce nu)?
3. Ce ar putea face Vesna în legătură cu acest lucru? Credeți că ar putea schimba situația? Ce ar fi putut alte persoane să facă în numele ei?
4. Vă așteptați ca legea să facă ceva în legătură cu o astfel de situație? Ce ar trebui să prevadă legea?
5. Acest lucru s-ar putea întâmpla și în țara voastră? Dacă da, ce grupuri ar fi afectate?

Profesorul precizează că povestea Vesnei s-a întâmplat, de fapt, cu mai mult de un deceniu în urmă și că mai târziu, când i s-a solicitat motivul pentru comportamentul său, directoarea magazinului a declarat că... . Profesorul le comunică studenților cum s-a încheiat povestea Vesnei în realitate.

- Care sunt cele mai frecvente stereotipuri și prejudecăți diseminate în societatea noastră?

Povestea Vesnei

Vesna, o femeie romă, povestește ce i s-a întâmplat: „Am văzut în vitrina unui magazin de haine un anunț privind un post de asistentă de vânzări. Aveau nevoie de cineva cu vârsta între 18 și 23 de ani. Am 19 ani, așadar m-am prezentat la magazin pentru a-i cere directoarei informații despre post. Mi-a spus să revin peste două zile, întrucât nu își depuseseră candidatura suficiente persoane. Am revenit de două ori și de fiecare dată mi s-a spus același lucru. Aproximativ o săptămână mai târziu, m-am întors la magazin. Anunțul privind locul de muncă era încă afișat în vitrină. Directoarea era prea ocupată să mă vadă, însă mi s-a spus că postul fusese ocupat. După ce am plecat, am fost atât de supărată, încât i-am cerut unei prietene care nu era de origine romă să intre în magazinul respectiv și să se intereseze de post. Când a ieșit din magazin, mi-a spus că i s-a cerut să se prezinte la interviu luni.”

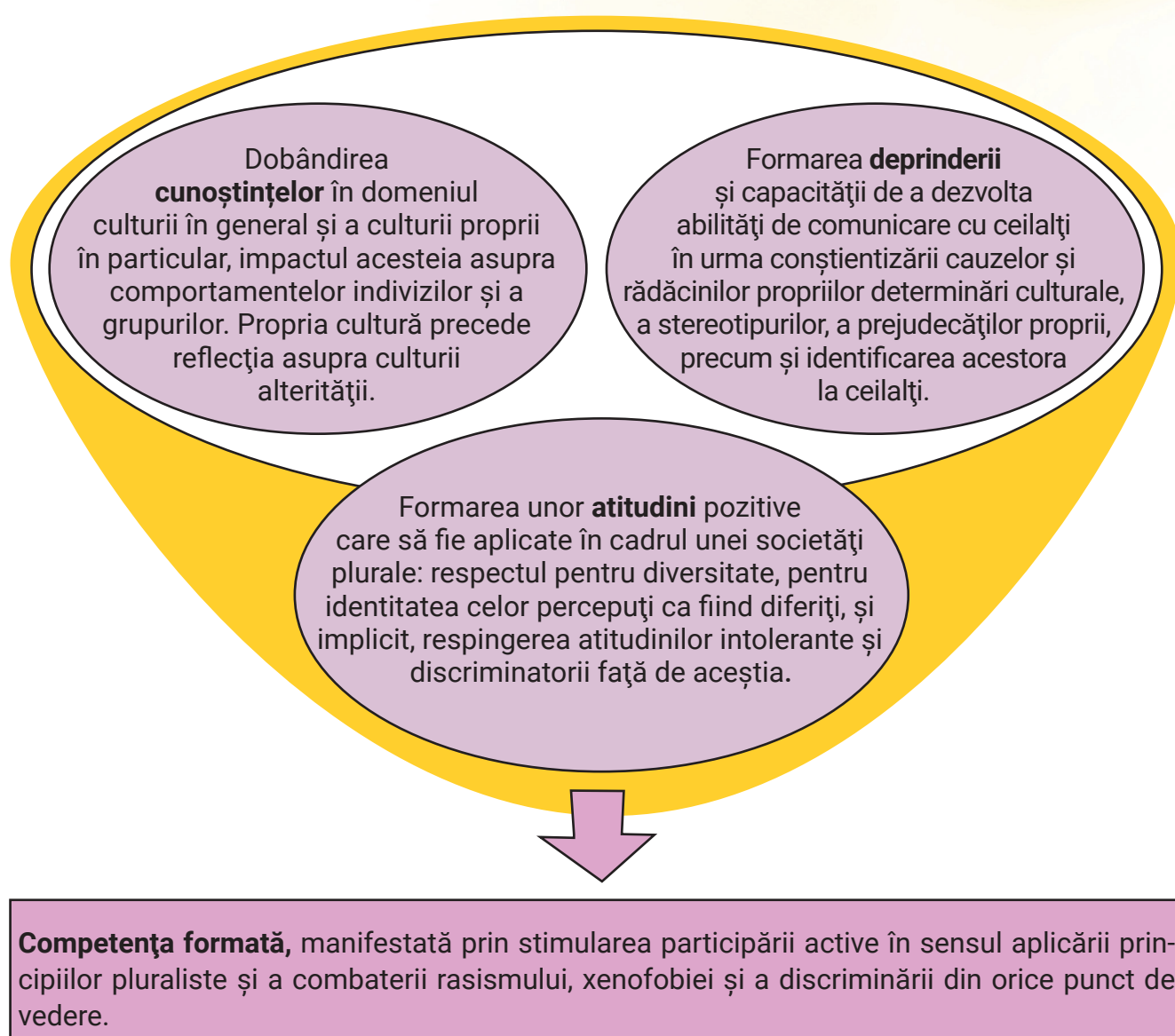
Răspunsul directoarei: „Am avut sentimentul că pentru Vesna va fi dificil să lucreze aici, din cauza distanței pe care ar fi fost nevoită să o parcurgă în fiecare zi pentru a veni la magazin. Practic, ar fi vorba despre o călătorie de 13 kilometri, pentru care ar trebui să schimbe două autobuze. Este foarte dificil să se asigure funcționarea magazinului dacă personalul întârzie. Prefer să numesc pe cineva care să locuiască în această zonă. Persoana căreia i-am oferit postul pare foarte potrivită.”

Concluzia poveștii Vesnei. „Vesna a adus cazul său în atenția unei instanțe europene care aplică legislația privind discriminarea. Instanța a stabilit că a fost victima unei discriminări. Multe alte persoane care locuiau departe de magazin au fost acceptate pentru interviu. Fata căreia i s-a oferit postul avea doar 16 ani, aparținea rasei albe și locuia la aceeași distanță de magazin ca și Vesna. Magazinul a fost obligat să îi ofere Vesnei o anumită sumă de bani pentru lezarea sentimentelor.”

Ghid metodologic: pag. 28

Structura competenței interculturale

Se analizează *structura competenței interculturale*, pornind de la accepțiunea generală a termenului de *competență*, care include „*acel sistem integrat de cunoștințe, abilități, atitudini și valori, dobândite, formate și dezvoltate prin învățare, a căror mobilizare permite identificarea și rezolvarea diferitelor situații-problemă din activitatea profesională și personală*”.

(Elaborat în baza sursei: Ivăsiuc A., Koreck M., Kővari R. *Educația interculturală: de la teorie la practică*. București, 2010, p. 11)

Ghid metodologic: pp. 7-8

Alcătuirea unei povestiri în baza tabloului

Alcătuirea unei povestiri în baza tabloului. Oferirea unui titlu relevant acestuia.

Cum vedeți raportul *raliere spre sinele personal/grupal* versus *riscurile deschiderii maxime*?

(Sursa: <http://artistaiv.ro/galerie-maria-gosoiu/>)

Ghid metodologic: pag. 11

Modelul Frayer

Definiți, împreună cu colegul de bancă, un termen-cheie din listă:

- *multi-/pluri-culturalitate;*
- *interculturalitate;*
- *toleranță;*
- *intoleranță;*
- *discriminare;*
- *stereotipuri;*
- *prejudecăți;*
- *diversitate culturală;*
- *enculturație;*
- *aculturație.*

Definiția, raportarea la clasă, categorie, gen proxim	Caracteristici
Termenul	
Exemple	Antiexemple

Activitatea Salutul

Participanții, prin numărare de la 1 la 2, formează două cercuri concentrice (astfel încât să se afle într-o relație de tip față-în-față). La semnalul profesorului, aceștia se salută, folosind ritualuri din diferite țări ale lumii. La fiecare afirmație, grupul din interior face un pas spre dreapta, astfel încât toți participanții să aibă posibilitatea de a se saluta reciproc.

Ne vom saluta precum în:

- Japonia – închinăciune ușoară cu mâinile încrucișate la piept;
- Rusia – îmbrățișare și sărutat triplu alternativ pe ambii obraji;
- China – închinăciune ușoară cu mâinile încrucișate la piept;
- Franța – strângere de mână și sărut pe ambii obraji;
- India – închinăciune ușoară cu mâinile unite la frunte;
- Spania – sărut pe obraji, mâinile puse pe umerii partenerului;
- Germania – strângere simplă de mâini și contactul cu ochii;
- Malaezia – strângere ușoară de mâini, atingând doar vârfurile degetelor;
- Noua Zeelandă – atingere cu nasurile;
- Africa – atingere spate la spate;
- Micronezia, regiune din Oceanul Pacific – se ridică una din sprâncene;
- Filipine – se ia mâna persoanei salutate și se duce la frunte;
- Republica Moldova – ...

Ghid metodologic: pag. 6

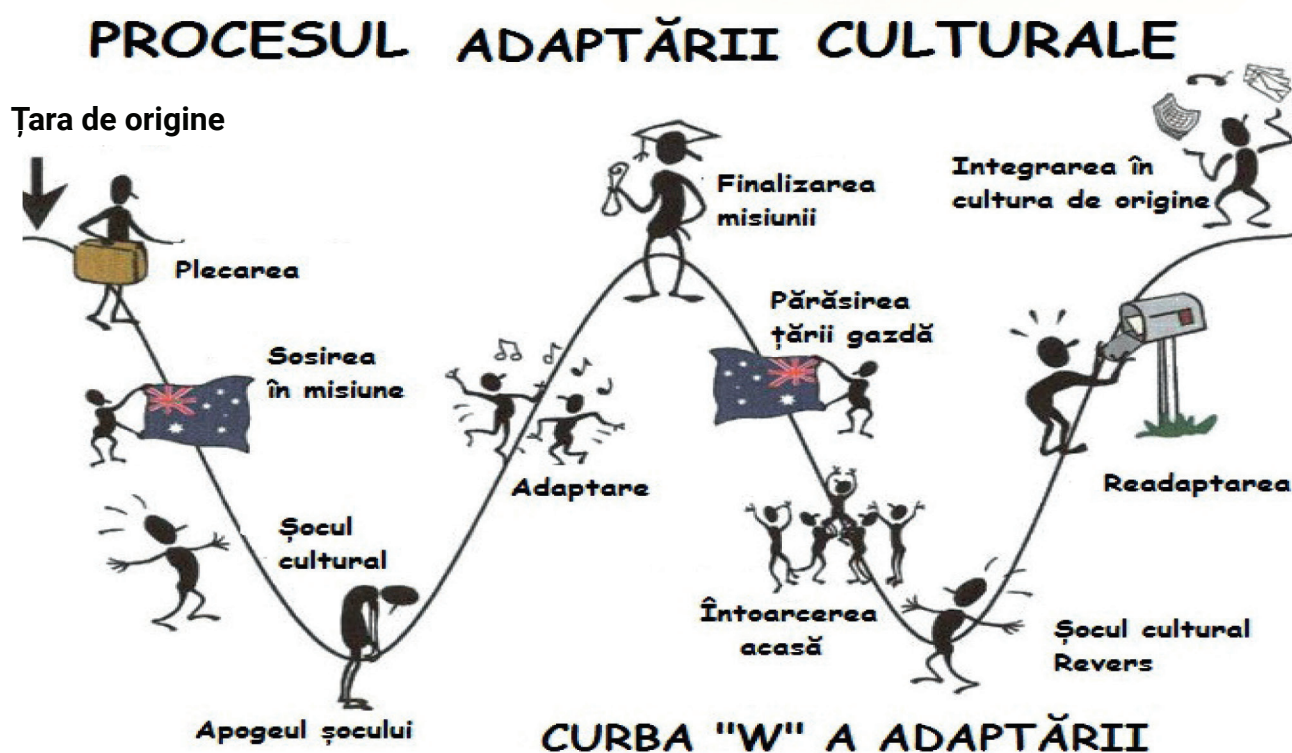
Pagina de jurnal

Amintirea unei experiențe personale în care studenții au trăit un „șoc cultural”. Descrierea sentimentelor, emoțiilor, gândurilor pe care le-au avut în acel moment, pe o pagină de jurnal. Corelarea acestor experiențe cu imaginea alăturată.

Care au fost cele mai mari bariere?

Cum au fost acestea depășite?

Ce experiențe v-au învățat?

Ghid metodologic: pag. 24

Agenda cu notițe paralele

Completarea tabelului de mai jos:

Concepte	Definiții lapidare	Completări și precizări proprii
Educație interculturală	Tip/dimensiune a "noilor educații", orientat/ă spre formarea competenței de relaționare cu valorile și reprezentanții diverselor culturi (materiale și spirituale)	
Comunitate multiculturală	Spațiu de conviețuire, muncă sau relaționare a reprezentanților diverselor etnii, culturi, confesiuni etc.	
Dialog intercultural	Comunicare echitabilă între purtătorii diferitelor limbi, culturi, confesiuni etc.	
Pedagogie a culturii	Ramură a pedagogiei generale preocupată de educație din perspectiva valorilor culturale	
Pedagogie interculturală	Ramură a științelor educației care promovează educația pentru o interacțiune corectă și echitabilă cu diferite valori culturale	
Diversitate culturală	Diferențe de valori, limbi, culturi, religii etc./pluralism cultural	
Pedagogie a diversității	Ramură a științelor educației care abordează educația din perspectiva diferențelor (etnice, lingvistice, culturale, confesionale, sociale etc.)	

Ghid metodologic: pag. 29

Glosar

Aculturația este fenomenul de împrumut al unor conduite, valori de către un grup de la un alt grup cu care vine în contact, datorită amestecului cultural.

Cultura reprezintă o structură complexă, o matrice de elemente, un pattern (set de caracteristici cristalizate într-un anumit mod), ce determină un specific aparte, pe care un anumit grup (popor, națiune, organizație, grup) l-a dobândit pe parcursul unui timp îndelungat și care reflectă cunoștințele, experiențele, credințele, valorile, atitudinile, înțelesurile, regulile, religia, noțiunile de timp și spațiu, concepția despre lume, viață, univers; obiectele materiale și manifestările simbolice: arta, literatura, muzica, dansul etc.

Deculturația este procesul prin care un individ sau un anumit grup reneagă atât cultura proprie, cât și orice altă formă culturală, ca urmare a unei alte viziuni asupra lumii sau contactului cu alte elemente considerate opuse/supreme/relevante.

Dialogul intercultural începe cu recunoașterea diferenței și a multiplelor perspective și dimensiuni ale lumii în care trăim. Aceste diferențe, de opinie, de puncte de vedere și chiar de valori, nu există doar în cadrul unei culturi, cu atât mai mult ele sunt vizibile în disputele dintre diferite culturi. Tocmai de aceea, dialogul, comunicarea sau medierea interculturală își propun să analizeze aceste perspective diverse cu un scop precis, și anume acela de a înțelege și a învăța pe baza experiențelor interculturale diverse.

Discriminarea este comportamentul negativ sau tratamentul nefavorabil față de anumiți indivizi, membri ai unui anume grup social (sau de altă natură) despre care avem prejudecăți, și anume din cauza rasei, sexului, religiei, etniei sau cerințelor/orientărilor speciale pe care le are.

Diversitatea este un aspect fundamental al tuturor societăților și vizează atât diferențele care există între oameni ca individualități, cât și cele între diverse grupuri. Existența unor identități multiple, a valorilor, tradițiilor, obiceiurilor și modului de relaționare diferit dintre diverși indivizi sau grupuri impune cu necesitate abordarea educației și a societății din perspectivă interculturală.

Educația interculturală propune o abordare pedagogică a diferențelor culturale, strategie prin care se iau în considerație specificul spiritual (diferențele culturale) sau de alt gen (diferența de sex, diferența socială sau economică etc.), evitându-se, pe cât posibil, riscurile ce decurg din schimburile inegale dintre culturi sau, și mai grav, tendințele de atomizare a culturilor. Abordarea interculturală nu este o nouă știință, nici o nouă disciplină, ci o nouă metodologie, ce caută să integreze, în interogația asupra spațiului educațional, datele psihologiei, antropologiei, științelor socialului, politicii, culturii, istoriei. (Cucuș, 2000).

Enculturația este procesul prin care persoanele învață și adoptă elementele proprii lor culturi în viața de zi cu zi și reprezintă rezultatul a ceea ce s-a interiorizat de fapt (ce face, cum acționează individul), pe când socializarea se referă la modalitățile optime oferite sau cele impuse/cerute de societate.

Identitatea culturală se referă la identificarea cu un anumit grup sau la sentimentul de apartenență la acesta pe baza mai multor categorii culturale, incluzând naționalitatea, etnia, rasa, sexul și religia. Identitatea culturală este construită și întreținută prin procesul împărtășirii cunoașterii colective, precum tradițiile, patrimoniul, limba, estetica, normele și obiceiurile.

Interculturalitatea exprimă interacțiune și trimite la schimb, reciprocitate, interdependență, dialog. Educația care se realizează pe dimensiunea interculturală vizează două dimensiuni importante (Rey, 1996), care sunt condiționate: dimensiunea cunoașterii (care este de domeniul științific) – se realizează prin asimilarea de cunoștințe teoretice cu privire la aspectele analizate pe parcursul studierii acestei discipline; dimensiunea experienței (subiectivă și relațională) – se formează în activități practice de tipul celor realizate și practicate în activitățile de seminar și ține de personalitatea fiecăruia și de modul său de interacțiune cu cei din jur.

Interculturalitatea, ca dimensiune și ca principiu al culturii organizaționale, presupune ca actorii câmpului educațional (cadrele didactice, personalul administrativ, elevii și părinții acestora) să promoveze valori și comportamente sociale ca acceptarea, toleranța, comunicarea și integrarea pozitivă și să evite atitudinile negative de etichetare, stereotipurile, prejudecățile și comportamentele discriminatorii, intoleranța, xenofobia, rasismul etc.

Prejudecata vizează fenomenul respingerii celui alt considerat drept membru al unui grup față de care se manifestă sentimente negative. Este mai degrabă o predispoziție de a adopta un comportament negativ față de un membru al unui grup pe baza unei generalizări eronate și rigide, fără a ține cont de trăsăturile și caracteristicile personale ale acelui individ.

Relativismul cultural se prezintă ca un principiu teoretic care reliefează faptul că nu există culturi „mai bune” sau „mai puțin bune”, având o puternică dimensiune practică și vizând interpretarea culturilor lumii și a relațiilor dintre acestea. Astfel, este deosebit de relevantă judecarea valorilor în contextul și funcționalitatea lor immanentă, și nu după criteriile altei culturi.

Stereotipul reprezintă un ansamblu de convingeri împărtășite de un anumit grup/individ, pe baza unor scheme rigide de înțelegere a altora, cu privire la caracteristicile personale sau trăsăturile de personalitate și de comportament ale unui anumit grup de persoane și implicit a indivizilor care aparțin acelei categorii.

Șocul cultural este un proces care cuprinde diferite stări fizice și emoționale ce apar la oamenii care nimeresc/trăiesc într-un mediu diferit și necunoscut.

Valorile reprezintă forma ideală (simbolică) a unor principii morale și sunt reflectate în credințele și atitudinile unui grup.

Ghid metodologic: pp. 35-37

Studiu individual

Studiul individual al textului de mai jos:

- Propuneri pentru dezvoltarea perspectivei interculturale în cultura organizațională a școlii;
- Analiza paginii web a unei instituții educaționale (la alegere) și deducerea dimensiunilor educației interculturale în rubrici, simbolurile prezente etc.

Management intercultural

Managementul intercultural – știință și practică ce abordează de manieră complexă diferențele culturale, pentru crearea și utilizarea instrumentarului adecvat administrării eficiente a specificului cultural, în vederea creșterii performanțelor instituției cu relații pe plan internațional.

Obiectul specific de studiu/abordare îl reprezintă comportamentul uman, în cadrul organizațiilor care funcționează în diferite țări și culturi.

Studiul relațiilor culturale poate fi realizat prin prisma a 3 abordări:

- a) abordarea intraculturală – prin care se studiază relațiile care apar și se dezvoltă în cadrul aceleiași culturi; este o cercetare de profunzime, care pune în evidență detaliile specifice ale unor subculturi;
- b) abordarea interculturală – studiază diferențele dintre norme și comportamente în funcție de specificul cultural al diferitelor zone; este o cercetare axată pe relațiile între fenomenele interculturale aparținând unor zone diferite, care produc sau impun efecte de schimbare sau de adaptare;
- c) abordarea metaculturală – studiază culturile umane în mod unitar, fiind un demers filozofic care facilitează studiul culturii în general.

Ghid metodologic: pag. 47

Cum știi dacă ești competent/ competentă intercultural?

Acest instrument urmărește să te ajute să faci o analiză critică a competenței tale interculturale, să recunoști care îți sunt punctele tari și care sunt domeniile pe care trebuie să le mai dezvolti. Găsește 20-30 de minute în care poți reflecta în liniște asupra listei de afirmații de mai jos, care descriu comportamente observabile. Gândește-te la modul în care te porți cu oamenii din jurul tău, cei care îți sunt apropiați și cei care nu îți sunt deloc apropiați, oameni provenind din medii socioculturale, regionale, socioeconomice sau lingvistice diferite. Gândește-te la întâlnirile interculturale pe care le-ai avut sau la alte situații care îi implică pe ceilalți. Încearcă să îți amintești cum te-ai simțit, ce ai știut, ce ai făcut și bifează căsuța corespunzătoare din dreptul fiecărei afirmații. Poți folosi instrumentul individual sau în grup, împreună cu colegii sau colegele. După ce ai terminat, poate fi un moment bun să reflectezi asupra pașilor pe care îi poți face pentru a continua să îți dezvolti această competență. Te poți întoarce oricând la acest instrument, pentru a-l completa integral sau parțial și a vedea ce s-a schimbat.

Atitudini

1 – niciodată; 2 – rareori; 3 – uneori; 4 – adesea; 5 – întotdeauna	1	2	3	4	5
1. Respect					
Îi respect pe ceilalți și îi tratez de la egal la egal.					
Ofer celorlalți posibilitatea de a se exprima, ascult și reacționez la argumentele lor.					
Mă abțin de la a face judecăți bazate pe prima impresie.					
2. Toleranța ambiguității					
Sunt dispus(ă) să las deoparte, temporar, valorile și normele mele.					
Am răbdare atunci când mă confrunt cu situații necunoscute sau incerte.					
Interacționez în mod pozitiv chiar dacă nu știu cu certitudine ce simt sau gândesc ceilalți.					
Sunt conștient(ă) de faptul că modul meu de gândire și acțiune este influențat de un set de valori și norme.					
3. Deschidere și curiozitate					
Manifest interes binevoitor față de oamenii și lucrurile pe care le întâlnesc. (adaptat după Bertrand Russell)					
Profit de orice ocazie pentru a cunoaște oameni noi.					
Îi întreb pe ceilalți care sunt punctele de vedere și acțiunile lor.					
4. Empatie					
Sunt dispus(ă) să acord atenție sentimentelor celorlalți.					
Arăt că pot împărtăși sentimentele celorlalți.					

5. Conștiința de sine					
Mă simt confortabil să îmi descriu punctele tari și punctele slabe și arăt acest lucru.					
Accept faptul că pot face greșeli.					
Îmi asum responsabilitatea pentru greșelile mele.					
Cer ajutor atunci când am nevoie.					
Îmi adaptez comportamentul atunci când consider necesar.					
6. Încrederea de a critica opinii și de a accepta critica propriilor opinii					
Arăt că nu mă tem să fiu în dezacord cu alții.					
Sugerez modalități alternative de a vedea și de a face lucrurile.					
Arăt că accept ca ideile și opiniile mele să fie criticate.					

Abilități

1 – niciodată; 2 – rareori; 3 – uneori; 4 – adesea; 5 – întotdeauna	1	2	3	4	5
1. Interacțiune					
Îi ascult cu atenție pe alți oameni.					
Mă asigur că mesajul meu este înțeles corect.					
Îi încurajez pe oameni să își exprime nevoile și opiniile.					
Reaționez la emoțiile pe care le observ în jurul meu oferind sprijin.					
Identific și clarific nevoi și așteptări împărtășite.					
2. Multiperspectivitate					
Caut informații din surse variate.					
Îmi explic gândurile și emoțiile ținând cont de perspectivele externe.					
Îmi explic punctul de vedere în relație atât cu opiniile contradictorii cât și cu cele complementare.					
Îmi folosesc imaginația pentru a oferi diferite perspective.					
3. Gândire critică					
Folosesc toate informațiile disponibile și abilitățile mele de analiză pentru a-mi verifica interpretările.					
Analizez critic interpretările oferite de alții, inclusiv de persoane sau surse cu autoritate.					
Ofer diferite modalități de interpretare a ideilor și acțiunilor oamenilor.					
Ofer argumente clare pentru a-mi explica gândurile și alegerile.					
4. Rezolvarea de probleme și colaborare					
Identific situații și probleme care trebuie rezolvate.					
Ofer diferite perspective asupra problemei care trebuie rezolvată.					
Inițiez încercări de rezolvare a problemei.					
Îi susțin pe alții în încercările de rezolvare a problemei.					
Caut soluții împreună cu ceilalți oameni implicați.					
Îi fac pe ceilalți să se simtă confortabil în grup atunci când se confruntă cu o problemă.					

5. Abilitatea de a mă dezvolta					
Explorez lucruri și soluții noi.					
Reflectez asupra motivelor, nevoilor și scopurilor mele.					
Schimb modul în care fac unele lucruri în lumina unor noi perspective.					

Cunoștințe

1 – niciodată; 2 – rareori; 3 – uneori; 4 – adesea; 5 – întotdeauna	1	2	3	4	5
1. Cunoștințe despre interacțiune					
Sunt atent(ă) atât la mesajele verbale, cât și la cele nonverbale.					
Sunt conștient(ă) de faptul că limbajul corpului și cuvintele pot avea semnificații diferite în contexte diferite.					
Clarific semnificațiile pentru a evita neînțelegeri.					
Aduc în discuție influența relațiilor de putere asupra interacțiunii.					
Arăt că înțeleg faptul că diferite forme ale interacțiunii au diferite scopuri și reguli.					
2. Cunoștințe despre practici sociale					
Arăt că sunt conștient(ă) de faptul că alți oameni pot gândi, simți, acționa diferit.					
Explorez motivele care stau la baza diferitelor practici și reacții.					
3. Cunoștințe despre rolul actorilor politici și sociali (indivizi sau instituții)					
Recunosc implicațiile sociale și politice ale diversității.					
Mă adresez actorilor sociali, culturali și politici adecvați atunci când am nevoie de informații sau de sprijin.					
Inițiez acțiuni cu grupul de actori sociali și politici adecvat atunci când apare o problemă.					
4. Cunoștințe despre viziuni asupra lumii și sisteme de credințe					
Recunosc faptul că întrebările spirituale și existențiale sunt aspecte importante ale vieții.					
Recunosc diferențe în viziunile asupra lumii și sisteme de credințe în interacțiunile mele.					
Învăț despre alte sisteme de credințe și viziuni asupra lumii prin explorare activă.					
Arăt că înțeleg faptul că viziunile asupra lumii și credințele oamenilor nu sunt statice.					
Recunosc faptul că viziunile asupra lumii și sistemele de credințe influențează, dar nu determină identitatea unei persoane sau a unui grup.					

Și acum? Unde mă poziționez? În ce direcție mă îndrept?

(Sursa: <https://www.coe.int/t/dg4/education/pestalozzi/Source/Documentation/ICCTool2014/ICToolRO.pdf>)

Ghid metodologic: pag. 48

Standarde de competență profesională a cadrelor didactice din învățământul general

Realizatorii proiectului TICKLE, implementat în Norvegia în cadrul Programului Comenius (2007), au descris cum se manifestă competența interculturală în cele șapte domenii de competență profesională a celui care se ocupă de educație (vezi tabelul de mai jos).

- Având drept exemplu acest tabel, completați Tabelul *Standarde de competență profesională a cadrelor didactice din învățământul general din Republica Moldova* pe dimensiunea *competență interculturală*.
- Realizați un eseu cu tema *Profilul profesorului de limbă și literatură română în școala contemporană*.

Domenii de competență a profesorului	Profesorul competent din punct de vedere intercultural
1. Competența interpersonală	– cunoaște și respectă originea culturală diferită a elevilor săi; – este conștient de propria cultură și receptiv față de persoanele care provin din alte medii culturale; – este conștient că are prejudecăți; – creează momente de întâlnire, de relaționare între elevi aparținând unor culturi diferite; – discută deschis despre diferențe și asemănări, ceea ce permite identificarea prejudecăților.
2. Competența psihopedagogică	– este empatic față de situațiile de viață ale copiilor din alte culturi; – încurajează elevii să prezinte elementele specifice culturii lor; – discută deschis despre conflictele de ordin cultural, descoperind soluțiile împreună cu toți elevii; – analizează și raportează normele și valorile diferitelor culturi la normele clasei de elevi.
3. Competența științifică și metodică	– utilizează modele didactice adecvate din perspectiva educației interculturale; – alege cea mai potrivită abordare pentru grupul său; – se asigură că mediul de lucru reflectă diversitatea culturală a clasei (amenajarea sălii, materialele utilizate – manuale, caiete, fișe etc.).
4. Competența de organizare	– este capabil să gestioneze clasa astfel încât elevii aparținând unor culturi diferite să se descopere unul pe celălalt; – acordă o atenție deosebită evenimentelor reprezentative pentru cultura de origine a elevilor; – discută și negociază cu elevii normele de grup.

5. Colaborarea cu colegii	– colaborează cu profesorii aparținând altor culturi, în vederea obținerii unui feedback cu privire la modul în care tratează situațiile interculturale.
6. Capacitatea de a implica și celelalte medii educaționale	– cooperează cu parteneri din afara școlii (părinți, instituții, organizații) aparținând altor culturi, pentru a le permite elevilor să intre în contact cu diversitatea culturală.
7. Capacitatea de reflecție	– oferă feedback colegilor privind stilul lor de a aborda situațiile interculturale; – reflectează asupra cunoștințelor, abilităților și aptitudinilor sale; – este preocupat de felul său de a fi și de propria cultură, precum și de modul în care acestea influențează relația cu elevii și activitatea educațională.

Ghid metodologic: pp. 91-92

Metoda Mozaicul

Din cele 3 grupuri-casă formate, studenții se regroupează, în baza a 3 texte diferite (vezi textele), formând 3 grupuri de experți. Analizați în grupul de experți textul și identificați:

- Care sunt provocările lumii contemporane?
- Care sunt provocările învățământului contemporan?
- Deduceți finalitatea scontată în baza schimbărilor înregistrate.

După discuția în grupul de experți se revine la grupul-casă, unde fiecare reprezentant al grupurilor de experți prezintă constatările făcute și împreună cu colegii din grupul-casă formulează răspunsul complet la aceleași întrebări.

Prezentarea analizei.

- Formulați, în baza informației analizate, competențele tânărului contemporan;
- Identificați 5 argumente prin care să probați importanța competenței interculturale la orele de limbă și literatură română.

Grupul de experți I. Educația interculturală – o preocupare europeană de lungă durată

Diversitatea culturală a fost și este o stare de fapt caracteristică a societăților europene. Conștientizarea coexistenței unor grupuri culturale distincte în cadrul aceleiași entități statale reclamă necesitatea instituirii dialogului intercultural. Educația interculturală și-a făcut apariția pe agenda politică a Europei odată cu școlarizarea copiilor imigranților din societățile vest-europene și a trecut prin 3 stadii de conștientizare: 1. În primul stadiu al educației interculturale, diferența este percepută și tratată ca o țară; 2. În al doilea stadiu, copiilor imigranților li se recunoaște dreptul de a beneficia de ore de studiu al propriilor limbi, culturi și religii, însă în afara procesului de școlarizare din sistemul de învățământ formal, și în afara oricărui dialog intercultural cu elevii majoritari; 3. În cel de-al treilea stadiu, paradigma actuală a educației interculturale, diferența constituie o bogăție și se promovează dialogul intercultural între diferitele grupuri din societate.

La nivel internațional, în anul 1966, în cadrul Înalțului Comisariat al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului, se semnează Convenția Internațională privind Drepturile Economice, Sociale și Culturale, care stipulează că „educația va permite tuturor persoanelor să participe efectiv într-o societate liberă, să promoveze înțelegerea, toleranța și prietenia între toate națiunile și toate grupurile rasiale, etnice sau religioase”.

La nivel European, în anul 1970 - este adoptată Rezoluția (70) 35, care marchează interesul pentru asigurarea dreptului la educație al copiilor imigranților din societățile occidentale.

Anul 1984 – marchează o schimbare de paradigmă, în cadrul căreia se recunoaște caracterul pozitiv al integrării populațiilor rezultate în urma migrației și contribuția lor la dezvoltarea socie-

tăților „gazdă”. Odată cu aceasta se recunoaște necesitatea introducerii în învățământ a unui dialog intercultural, și formarea inițială și continuă a cadrelor didactice în domeniul interculturalității.

Anul 1989 – Recomandarea 1093 reiterează importanța aplicării principiilor educației interculturale, ca unic instrument de pregătire a generațiilor viitoare la conviețuirea în cadrul unor „societăți pluriculturale”.

Schimbările politice din 1989 introduc Europa de Est pe agenda Uniunii Europene, din punct de vedere al cooperării în domeniul interculturalității.

Forul European, la diferite etape, a făcut mai multe Recomandări care au nuanțat aspectele educației interculturale funcție de contextul social-politic traversat de Comunitatea Europeană.

Recomandarea 1346 (1997) privind educația referitoare la drepturile omului afirmă că la baza atitudinilor rasiste, xenofobe și discriminatorii se află ignoranța principiilor drepturilor omului, dar și a grupurilor și culturilor diferite de cea proprie, iar aceste atitudini se manifestă încă în spațiul european atât din cauza unor atitudini individuale, cât și din cauza deficiențelor politicilor publice în promovarea educației interculturale. Recomandarea invită statele membre să revizuiască programele școlare în vederea eliminării stereotipurilor negative, a promovării aspectelor pozitive ale diferitelor culturi și moduri de viață, și a introducerii unor elemente menite să promoveze toleranța și respectul față de persoane provenite din medii culturale diverse. Recomandarea 4 din 2000 se referă exclusiv la educația copiilor romi în Europa.

În anii 2000, în UE se aprofundează principiile educației interculturale, prin elaborarea unor metodologii specifice de implementare a acestora în pedagogia școlară. Astfel, Recomandarea 12 (2002) prezintă obiectivele pedagogice și metodele educației pentru o cetățenie democratică, în cadrul căreia dialogul intercultural, recunoașterea și respectarea diferențelor și construirea unui climat de toleranță și respect reciproc sunt concepte centrale. La fel, Rezoluția 7 (2003) subliniază ca temă prioritară în educația tinerilor promovarea dialogului intercultural.

Anul 2008 a fost declarat an al dialogului intercultural, prin Decizia 1983 (2006). Documentul stipulează că dialogul intercultural trebuie să fie o prioritate orizontală și trans-sectorială în politicile europene.

Convenția Cadru pentru Protecția Minorităților Naționale se referă pe larg la rolul dialogului intercultural în asigurarea drepturilor minorităților naționale. Acest document exprimă necesitatea de a aborda diversitatea culturală ca o sursă de îmbogățire a societății, și nu de divizare a acesteia și stipulează că părțile semnatare ale acestei Convenții vor promova toleranța și dialogul intercultural, „prin eliminarea barierelor dintre persoanele aparținând grupurilor etnice, culturale, lingvistice și religioase, încurajându-se organizațiile și mișcările interculturale, care caută să promoveze respectul și înțelegerea reciprocă și să integreze aceste persoane în societate, în condițiile păstrării identității lor”.

(după *Educația interculturală: de la teorie la practică*)

Ghid metodologic: pag. 94-97

Grupul de experți II. Educație interculturală / Curriculum școlar / Clasele I-IX

Analiza multidimensională a conceptului privind educația cetățeanului din perspectiva politicilor democratice, incluzive și participative reclamă regândirea, reconceptualizarea conceptului școlii, în corespundere cu finalitatea majoră a educației sec. XXI: *a învăța să trăiești împreună cu ceilalți*. Această componentă se referă la deprinderea de a trăi împreună cu ceilalți, prin dezvoltarea cunoașterii celuilalt, a istoriei sale, a tradițiilor și a spiritualității sale, obiectiv realizabil printr-o educație interculturală. Din perspectiva cultivării și promovării acestor valori, rolul școlii este deosebit de important în transformarea diferențelor într-o șansă a dezvoltării personale și a comunității și, respectiv, diminuarea lor ca sursă de prejudecăți, tensiuni. Școala este chemată să ofere prin intermediul educației interculturale un model de conviețuire pașnică și constructivă într-o societate în care locuiesc împreună membrii mai multor grupuri etnice. Or, educația interculturală presupune o nouă metodologie axată pe integrarea în spațiul educațional a unor principii precum: toleranța, egalitatea, complementaritatea valorilor, valorizarea specificului spiritual al valorilor locale atașându-le la valorile generale ale umanității, valorificarea cadrului educațional în spiritul diversității, drepturilor omului, egalității de șanse, dialogului intercultural, promovării identității și cetățeniei.

În elaborarea curriculumului la disciplina Educație interculturală au fost valorificate recomandările următoarelor documente internaționale și naționale:

- Declarația Universală a Drepturilor Omului;
- Cartea Albă, privind dialogul intercultural, Trăind împreună în demnitate, adoptată de Consiliul Europei (Strasbourg, 2008);
- Declarația Miniștrilor Europeni ai Culturii, privind dialogul intercultural și prevenirea conflictelor (Opatija, Croația, 2003);
- Declarația Principiilor Toleranței, adoptată de statele membre ale Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (Paris, 1995);
- Constituția Republicii Moldova (Chișinău, 1994);
- Programul de activitate al Guvernului: Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare, 2011-2014;
- Strategia consolidată de dezvoltare a învățământului pentru anii 2011-2014.

Grupul de experți III. Redefinirea modelului cultural și regândirea continuă a modelului de învățământ

Evoluția învățământului este inseparabilă de evoluția culturii, de sistemul de reprezentări și de valori pe care aceasta le oferă într-o anumită societate, într-o anumită epocă istorică. Învățământul se folosește de aceste valori pe care acestea le oferă într-o anumită societate, într-o anumită epocă istorică. Învățământul se folosește de aceste valori ca de un instrument care ajută la înnobilarea spirituală a tineretului școlar, la îmbogățirea universului de cunoaștere al acestuia. Construcția cunoașterii individuale și sociale, gestionată didactic, instituțional școlar, merge astfel mână în mână cu gestionarea culturii; problematica învățământului urmează îndeaproape o problematică a culturii.

Și, dacă dinamismul extraordinar al cunoașterii, al tehnologiei și al valorilor culturale, inclusiv cel al relațiilor comunicaționale, redefineste continuu modelul de cunoaștere și de cultură specific epocii noastre, în mod natural, în funcție de acesta se redefineste și modelul actual de învățământ. Pe scurt, modelul învățământului urmează modelul cultural al societății.

Legat prin întreaga sa ființă de cultură, învățământul se vede astfel nevoit să facă față apariției, dezvoltării și valorificării unor noi resurse de ordin cultural; se vede obligat să rezolve noi probleme, derivate din impactul noului model cultural al societății contemporane, și anume:

- el trebuie să răspundă tendinței de intensificare a interdependențelor în diferitele planuri, atât în cadrul fiecărei societăți sau națiuni, cât și la nivelul întregului sistem global, planetar, al umanității. Tendința este resimțită ca încercare de mondializare rapidă a informației, a standardizării științifice, a globalizării culturale. În această perspectivă, este de așteptat să se facă simțită o tot mai evidentă tendință de globalizare a educației, ca împărtășire a acelorași valori, conținuturi, obiective și norme, a aceluiasi sistem comunicațional și chiar a acelorași practici instructiv-educative etc. (...)
- să reflecte apariția și dezvoltarea unei puternice culturi comunicaționale, a extensiunii la scară planetară a culturii de masă, dezvoltarea unei culturi concentrate în jurul noilor tehnologii informaționale și de comunicare, cu impact puternic și asupra remodelării și înnoirii practicilor școlare;
- să țină seama de apariția și dezvoltarea unor noi forme de cunoaștere și de cultură, de transmitere și de memorare, care conviețuiesc cu cele tradiționale (...)
- să acorde atenție cultivării sensibilității celor tineri față de problemele ce se profilează la nivel global, să dezvolte înțelegerea complexă a lumii, a realității actuale și viitoare.

În concluzie, se poate afirma că multe dintre situațiile relevate succint până aici semnifică o schimbare a condițiilor în care evoluează învățământul, o bulversare a mediului școlar, prin excelență consacrat organizării și construirii cunoașterii de către elevi.

(Ion Cerghit, Sisteme de instruire alternative și complementare)

Concepts interculturels

Explication des concepts interculturels.

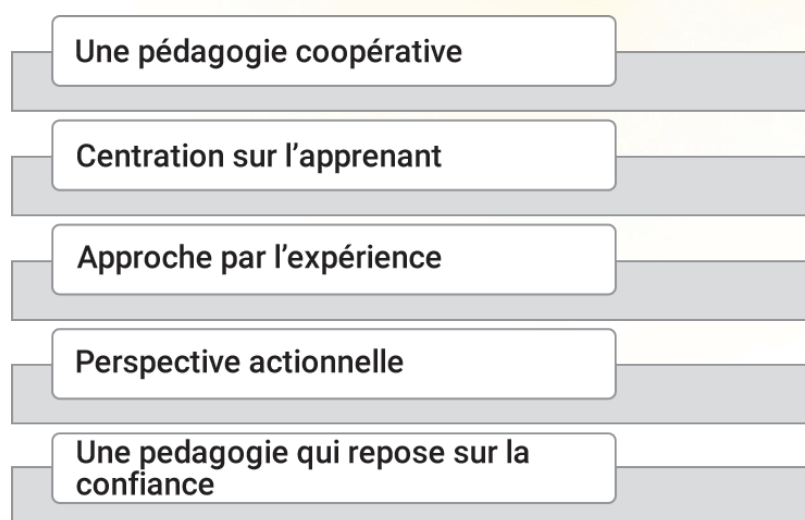
Concept	Définition lapidaire	Commentaires
Culture	l'ensemble des traits distinctifs d'une société ou d'un groupe social.	
Identité culturelle	les aspects de l'identité communs aux personnes appartenant à une certaine culture, qui, envisagés globalement, les distinguent des membres d'autres cultures.	
Rencontre interculturelle	une rencontre avec une personne (ou un groupe de personnes) perçue comme ayant d'autres références culturelles que les siennes propres.	
Interculturalité	l'ensemble des processus psychiques, relationnels, groupaux, institutionnels... générés par les interactions de cultures.	
Citoyenneté interculturelle	l'aptitude à s'engager dans un dialogue interculturel en respectant les droits de «l'autre».	
Stéréotype	un ensemble de croyances qui présente une image simplifiée des caractéristiques d'un groupe.	
Cliché	opinion adoptée en l'absence d'informations ou de pratiques suffisantes.	
Préjugé	croyance, opinion préconçue souvent imposée par le milieu, l'époque; parti pris.	

Ghid metodologic: pp. 100-101

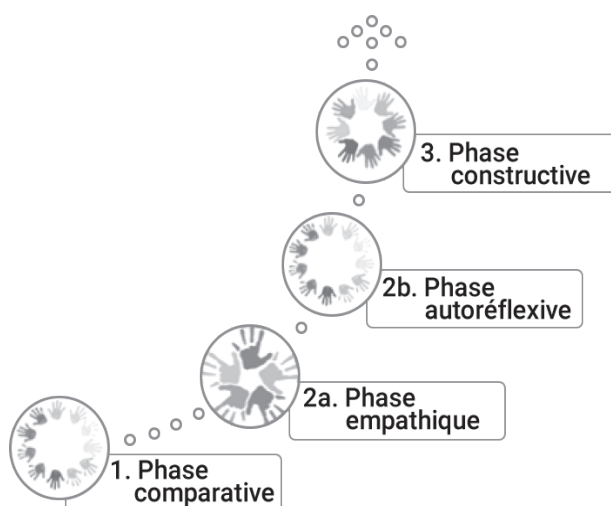
Les principes de la pédagogie interculturelle. La dynamique de l'interculturel

Explication des principes de la pédagogie interculturelle et de la dynamique de l'interculturel.
Lecture intensive d'un article, suivie de l'explication des schémas.

Corpus de travail: H. Maga et E. Ressourches, *Les grands principes de la pédagogie interculturelle*.

Les principes de la pédagogie interculturelle

La dynamique de l'interculturel

Ghid metodologic: pag. 108

Double-entry Journal

Students read a passage from the *European Cultural Convention*, select a few phrases that they find meaningful or interesting. They write each phrase in the first column below, then write their reaction (a comment, question, connection made, or analysis) each quote in the second column.

Sentences from article	Student's thoughts

European Cultural Convention

Accordingly, under the *European Cultural Convention*, the Council of Europe has been promoting linguistic diversity and language learning in the field of education since 1954. Article 2 of the Convention calls on the signatory states to promote reciprocal teaching and learning of their languages:

Each Contracting Party shall, insofar as may be possible:

a) encourage the study by its own nationals of the languages, history and civilisation of the other Contracting Parties and grant facilities to those Parties to promote such studies in its territory; and

b) endeavour to promote the study of its language or languages, history and civilisation in the territory of the other Contracting Parties and grant facilities to the nationals of those Parties to pursue such studies in its territory.

In the spirit of this article, Council of Europe activities in the area of language education policy have since developed in response to the changing needs and priorities of member states. The actions undertaken seek not only to promote language learning but also to secure and strengthen language rights, deepen mutual understanding, consolidate democratic citizenship and contribute to social cohesion.

(Sursa: <https://www.coe.int/en/web/language-policy/history>)

Ghid metodologic: pag. 112

The roles of the teacher

Students are encouraged to think about the roles of the teacher. They complete the chart and bring arguments in favor of their opinions and judgements.

tutor			
organizer			
friend			
counselor			

Quotes

Students read the sentence and generate ideas about it.

"Teachers are the foundational building blocks in the construction of a strong classroom and/or school community, where respect and tolerance for cultural and ethnic differences are demonstrated and valued."

(Sursa: https://www.coe.int/t/dg4/intercultural/whitepaper_interculturaldialogue_2_EN.asp)

Then they complete the lines:

Cultural literacy may be achieved through _____

Cultural illiteracy can lead to _____

Ghid metodologic: pp. 114-115

Cultural assessment questionnaire for teachers

- What is my definition of diversity?
- What is my ethnic background?
- What is my cultural background?
- Do the children in my classroom and school come from diverse cultural backgrounds?
- What are my perceptions of students from different racial and ethnic groups, with language or dialects different from mine, or with special needs?
- What are the sources of these perceptions (e.g. friends, relatives, television, movies)?
- How do I respond to my students, based on these perceptions?
- What steps do I need to take to learn about the students from diverse backgrounds in my school and classroom?
- How often do social relationships develop among students from different racial or ethnic backgrounds in my classroom and in the school? What is the nature of these relationships?
- In what ways do I make my instructional program responsive to the needs of the diverse groups in my classroom?
- What kinds of information, skills and resources do I need to acquire to effectively teach from a multicultural perspective?
- In what ways do I collaborate with other educators, family members, and community groups to address the needs of all my students?

(Sursa: <https://iris.peabody.vanderbilt.edu/module/div/cresource/q2/p03/>)

Ghid metodologic: pag. 116

Which are the principles of a successful planning related to the development of the components of the intercultural competence?

a) Students study the attached material and brainstorm in groups the topic:

Which are the principles of a successful planning related to the development of the components of the intercultural competence?

Principles of planning

Planning and pursuing the development of intercultural competence amongst learners is thus important for all facilitators of learning. There are some principles of planning which are related to the different components of intercultural competence. Facilitators need to include **experience, comparison, analysis, reflection and action in their planning.**

- **Experience.** The best way to develop attitudes of respect, curiosity and openness, and to acquire knowledge of other cultural orientations and affiliations, is by directly experiencing how people act, interact and communicate – from their perspective. Facilitators may well provide opportunities for learning through experience, which can be either real or imagined; learners are able to gain experiences through, for example, games, activities, traditional media and social media, face-to-face inter-action with others or through correspondence. Parents may select books for their children or travel with them to other neighborhoods, regions and countries; youth workers may organize training events and international meetings for young people; or history teachers may plan dramatic reconstructions or activities that aim to develop multiperspectivity. All of these examples can provide opportunities for challenging one's assumptions through comparison and analysis.
- **Comparison.** In order to encourage understanding and respect for people who are perceived to have different cultural affiliations from themselves, learners can benefit from exposure to “difference”. Learners thus reflect on and are engaged in a conscious comparison of their own values and attitudes with different ones, in order to better realise how they construct the other. (case studies)
- **Analysis.** Behind similarities and differences, there are explanations for the practices, the values and the beliefs which many people of a particular cultural affiliation may share. Facilitators can support their learners in the analysis of what may lie beneath what they can see others doing and saying. This can be achieved, for example, by careful discussion and analysis, through inquiry-based methods, of written or audio/video sources. The analysis can then be reflected back on the learners so that they may question their own practices, values and beliefs.

- **Reflection.** Comparison, analysis and experience need to be accompanied by time and space for reflection and the development of critical awareness and understanding. Facilitators, especially in non-formal and formal education, need to ensure that such time and space is provided in a deliberate and planned way. For example, teachers may ask students to discuss their experiences, encourage students to keep a logbook to keep track of their learning, and write, draw, share or otherwise respond to what they have learnt; parents may also sit quietly with their children to talk about an experience.
- **Action.** Reflection can and should be the basis for taking action, for engagement with others through intercultural dialogue and for becoming involved in co-operative activities with people who have different cultural affiliations. Facilitators may take the responsibility of encouraging and even managing cooperative action, for example in making improvements in the social and physical environment (through “whole school” approaches or school partnerships) and should emphasize that all action should be responsible and respectful.

(Sursa: <https://rm.coe.int/developing-intercultural-enfr/16808ce258>)

- b) Then students write ideas in the table below and think of methods that best contribute to achieving the mentioned goals.

IDEAS Group 1	IDEAS Group 2	IDEAS Group 3
suggested methods	suggested methods	suggested methods

Ghid metodologic: pp. 117-118

The common features and characteristics of the concepts

1. Students discuss the concepts: **curriculum, syllabus, plan of study, course, teaching sequence**. They are allowed to consult the dictionary.
2. Students are divided into 2 groups. One group discusses the common features and characteristics of the concepts, the second group reflects on differences.
3. Each group exposes the result of the discussions and completes the chart.

COMMON FEATURES	DIFFERENCES

National Curriculum of Foreign Language

- a) Students analyze the *National Curriculum of Foreign Language* and find the connections between the curriculum organization and the intercultural competence.
- b) They comment on the following:

“A good curriculum should ensure a good communication and co-ordination between educational decision makers, civil society and the local and regional community: language teachers, teachers of other subjects, parents of pupils and local authorities. Co-ordination must exist between all the players in every subject area, and between subjects, in every year and at every stage of schooling.”

(Sursa: <https://rm.coe.int/16802fc1c4>)

Reflections about culture

Students go through the following topics/ideas and decide if they are acceptable for introduction into a conversation with a person of the same age whom they meet for the first time at a fairly informal social event like a party in their culture. They can add any conditions they think are necessary.

- Age: could you ask someone's age?
- Family relationships: could you talk about problems and conflicts in your family? Could you ask if someone is married?
- Relationships: could you talk about your private life?
- Health: could you talk about any health problems?
- National (party) politics: could you criticize or praise government or opposition policies or politicians?
- International politics: could you talk about international relations?
- Jokes: could you tell a joke? What topics would be taboo?
- Professions: could you ask what others' professions are? Could you talk about your own?
- Money: could you ask what something has cost or what somebody earns?

Cubing

Students are divided into two groups. Each group works with a concept: *sociocultural ability* and *sociolinguistic ability* and complete the chart.

	define	compare	associate	analyze	apply	evaluate
<i>sociocultural ability</i>						
<i>sociolinguistic ability</i>						

Ghid metodologic: pp. 123-124

Round Table

Group debates on the passages. Main ideas and conclusions are written on posters and discussed.

1. At Barcelona in 2002, the heads of state and government in the EU formulated the goal of “mother tongue plus two foreign languages”. The most recent Euro-barometer study on knowledge of languages among Europeans yielded the result that 44% of the citizens of the EU speak no other language than their native tongue.
2. All the languages in the repertoire of a multilingual community are not equally distributed in terms of power, prestige, vitality, or attitude. In other words, some languages are more valued than the others are. This phenomenon is referred to as the ***asymmetric principle of multilingualism***.
3. The reality of the global business of the 21st century is convergence of societies and economies. The success in international trade depends on the ability to communicate with partners, to understand and tolerate their differences, and to accommodate in order to achieve benefits for all.

(https://www.academia.edu/21060738/Societal_multilingualism_and_world_Englishes_Their_implications_for_teaching_ESL)

T-chart

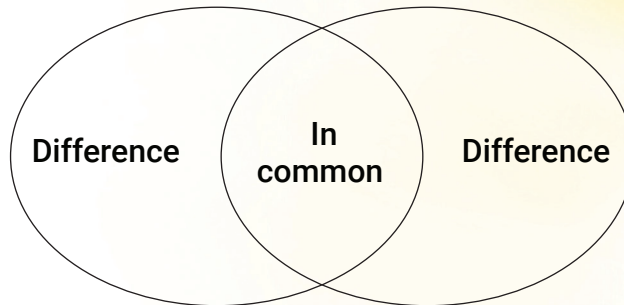
In groups, complete the table with for/against arguments. Then discuss the conclusions.

Republic of Moldova should ratify the European Charter for Regional and Minority Languages (ECRML)	
for	against

Ghid metodologic: pag. 126

Venn Diagram

Discussions on the interconnections between two concepts: **human geography** and **multiculturalism**. One group of students discusses on similarities and common features between the two concepts, the second group defines the differences.

Case study. Cultural diversity in Republic of Moldova

Students think about cultural diversity in the Republic of Moldova. They give some examples of preserving cultural diversity in our country.

Ghid metodologic: pag. 128

Quotations

Students read the quotations, select one and write the key words that show the essence. They write the key words on a separate sheet of paper and let group mates formulate an idea.

„Real values can have meaning to man only when he steps on to the spiritual path, a path where negative emotions have no use.” (Sai Baba)

Keywords_____

„To effectively communicate, we must realize that we are all different in the way that we perceive the world and use this understanding as a guide to our communication with others” (Anthony Robbins)

Keywords_____

„Democracy must be built through open societies that share information. When there is information, there is enlightenment. When there is debate, there are solutions. When there is no sharing of power, no rule of law, no accountability, there is abuse, corruption, subjugation and indignation” (Atifete Jahjaga)

Keywords_____

„Democracy cannot succeed unless those who express their choice are prepared to choose wisely. The real safeguard of democracy, therefore, is education” (Franklin D. Roosevelt)

Keywords_____

Ghid metodologic: pp. 130-131

Competența interculturală

- Reflectează: De ce oare în școala contemporană se cere ca fiecărui elev să i se formeze competența interculturală? Ce ar presupune acest lucru?
- Împărtășește părerea ta colegului/colegei și formulează un răspuns pe care îl veți prezenta clasei;
- Citește și selectează cuvintele și îmbinările ce explică noțiunea de competență interculturală, apoi, în cooperare cu colegii de echipă, reprezentați grafic printr-un **Păianjen** esența competenței interculturale.

“Competența interculturală incumbă trei dimensiuni: competența cognitivă (capacitatea de a cunoaște cultura și limba celui cu care se intră în contact, istoria, instituțiile, concepțiile asupra lumii, credințele, moravurile, normele, regulile de relaționare...), competența afectivă (disponibilitatea de adaptare interculturală prin probarea capacităților emoționale și motivaționale, de a empatiza) și competența operațională (capacitatea de a te comporta într-un anumit fel, de a experimenta conduite interculturale pozitive, de a combina conduitele verbale și nonverbale etc.).

Capacitatea de interculturalitate sau competența interculturală este rezultatul unui proces de învățare. Ea tinde către două obiective:

- Lărgirea capacității de percepție pentru tot ceea ce este străin. Această capacitate presupune ca noi să fim capabili a ne interoga certitudinile proprii și a trăi insecuritatea ce rezultă din faptul că nu putem interpreta ceea ce este străin cu grilele de lectură prestabilite. Situațiile ambivalente angajează stări de insecuritate, pentru că nu putem răspunde stimulilor externi prin reacții obișnuite. E de dorit ca prin educație să favorizăm astfel de deschideri și să le convertim în ceva fecund.
 - Capacitatea de a-l accepta pe altul ca fiind altceva. În întâlnirea cu străinii sunt două moduri eronate de a reacționa: primul mod constă în a nega diferența și a refuza acomodarea cu altul; al doilea – în a-l accepta pe altul ca pe ceva negativ, a-l percepe cu dușmănie, temere sau agresivitate.”
- Identifică și descrie comportamente și atitudini în medii multiculturale, caracterizate prin diversitate etnică, lingvistică, religioasă, socială.

Competența interculturală	
Așa da	Așa nu

- Documentează-te din alte surse cu privire la competența interculturală și la importanța acesteia în viața de astăzi.

Competența interculturală: pag. 18

Am venit în Moldova din regiuni diferite și putem pleca de aici oriunde

EVOCARE

- Cine dintre voi a locuit în alte țări sau în alte regiuni ale Moldovei sau cine cunoaște persoane care s-au mutat peste hotare? De ce au plecat?

REALIZARE A SENSULUI

- Scrieți și documentați tot ceea ce relatează copiii. Câte țări/regiuni ați adunat pe listă și câte motive pentru migrare ați găsit?

REFLECȚIE

- Reflectează asupra acestor lucruri și gândește-te la alte motive pentru migrare sau părăsirea propriei țări.
- Care ar putea fi motivele pentru strămutarea ta din sau în interiorul Moldovei?
- Dacă ai de gând să te muți cu traiul într-o țară străină sau în altă regiune a Moldovei, care ar fi țara sau regiunea pe care ai alege-o? Cum crezi că ar fi viața acolo? Ce va fi ușor și ce va fi greu?
- Ce ai face pentru a te simți acolo ca acasă? Pe cine sau ce ai dori să iei cu tine atunci când te vei muta? Ce va fi captivant în noua țară sau în noua regiune?

EXTINDERE

- Discută aceste lucruri în familia ta.

Competența interculturală: pag. 14

Cultura și valorile

- Explorarea convingerilor elevilor cu privire la valorile culturale tipice Republicii Moldova, prin comparație cu percepțiile lor, și stimularea gândirii critice.

Completați cu DA, dacă sunteți de acord cu afirmația, sau cu NU, dacă nu sunteți de acord. În cel de-al doilea caz, vă rugăm să adăugați o descriere scurtă a unei situații care va explica dezacordul Dvs.

	DA / NU	
1) Percepția de sine		
A. Conceptul de sine		Un membru al familiei sau al grupului dezvoltă comportamente orientate spre relații interpersonale calme.
B. Cum ar trebui să se acționeze		Independență; încurajare să consolidezi relații cu alții.
2) Percepția lumii		
A. Relația cu natura		Oamenii sunt parte din natură și trebuie să se integreze în aceasta în mod armonios.
B. Conceptul de timp		Lucrurile sunt bine planificate, activitățile sunt organizate în funcție de prioritatea lor.
3) Motivația		
A. Conceptul de realizare/succes		Împlinirea în relațiile interpersonale plăcute este, în mare măsură, rezultatul eforturilor depuse în acest sens.
B. Psihologia motivației		Membrii comunității sunt încurajați de la vârste fragede să-și realizeze potențialul, să se deosebească de alții prin ceva.
4) Modalitatea de relaționare cu alții		
A. Specificul personalității		Oamenii reacționează la alții în baza tendinței de a accepta sau rejecta persoana în totalitate.
B. Statutul persoanei		Se tinde spre un ideal de egalitate, ceilalți sunt tratați ca fiind egali.
C. Soluționarea diferențelor		Confruntarea este realizată în mod deschis, încercându-se totuși să se evite conflictele.
5) Forma de activitate		
A. Importanța actului de "a face"		"A face" nu este accentuat în mod special; lucrurile se iau ca atare, în funcție de ceea ce consideră persoana că este important.

Competența interculturală: pag. 45

Tabelul valorilor contrastante

- Elaborarea unui scurt eseu în care să se abordeze diferențele și similitudinile între cultura din Republica Moldova și alte culturi, prin confruntarea răspunsurilor din tabel.

	Cultura din Republica Moldova	Alte culturi europene
1) Percepția de sine		
A. Conceptul de sine	O entitate unică, dar în strânsă relație cu "alții" (familie, grup, comunitate).	Un membru al familiei sau al grupului dezvoltă comportamente orientate spre relații interpersonale calme.
B. Cum ar trebui să se acționeze	Dependența de alții; încurajare să consolidezi relații cu alții.	Independență; încurajare să consolidezi relații cu alții.
2) Percepția lumii		
A. Relația cu natura	Oamenii nu sunt grijulii față de mediul înconjurător.	Oamenii sunt parte din natură și trebuie să se integreze în aceasta în mod armonios.
B. Conceptul de timp	Nu este nicio urgență, ne mișcăm fără grabă, "avem timp destul".	Lucrurile sunt bine planificate, activitățile sunt organizate în funcție de prioritatea lor.
3) Motivația		
A. Conceptul de realizare/succes	Împlinirea în relațiile interpersonale plăcute este, în mare măsură, o chestiune de destin.	Împlinirea în relațiile interpersonale plăcute este, în mare măsură, rezultatul eforturilor depuse în acest sens.
B. Psihologia motivației	Sentimentele împărtășite între membrii comunității exclud pornirile de a te distinge de alții, de a fi superior prin ceva.	Membrii comunității sunt încurajați de la vârste fragede să-și realizeze potențialul, să se deosebească de alții prin ceva.
4) Modalitatea de relaționare cu alții		
A. Specificul personalității	Oamenii reacționează la alții în baza tendinței de a accepta sau rejecta persoana în totalitate.	Oamenii îi tratează pe cei din jur în baza personalității acestora, evitându-se tendința de a accepta sau rejecta persoana în totalitate.
B. Statutul persoanei	Modelul ierarhic – persoanele sunt tratate în funcție de poziția în societate.	Se tinde spre un ideal de egalitate, ceilalți sunt tratați ca fiind egali.
C. Soluționarea diferențelor	Confruntarea este intermediată astfel încât să se evite conflictele.	Confruntarea este realizată în mod deschis, încercându-se totuși să se evite conflictele.
5) Forma de activitate		
A. Importanța actului de "a face"	"A face" nu este accentuat în mod special; lucrurile se iau ca atare, în funcție de ceea ce consideră persoana că este important.	"A face"/a fi activ este înalt apreciat; orice face persoana este valorificat și considerat important.

Influențele culturale asupra opiniilor

- Facilitarea înțelegerii rolului pe care îl are cultura asupra felului în care percepem și analizăm situațiile specifice și lumea în întregime.

Facilitatorul va distribui fișa de lucru *Ce ați face?* și îi roagă pe studenți să o completeze în mod individual. Ulterior, se inițiază o discuție în grupul mare. Facilitatorul va nota pe tablă sau pe flipchart răspunsurile la următoarele întrebări:

1. **Ce este cultura?**
2. **Care dintre elemente culturale pot fi identificate ușor și care mai greu (atitudinile, valorile)?**
3. **Oferiți exemple de valori specifice culturii noastre. Cum sunt ele vizibile în societatea noastră?**
4. **Oferiți exemple de valori specifice altor țări din UE. Cum sunt ele vizibile în societățile acestor țări?**

Fișa de lucru *Ce ați face?*

- 1) **Dacă vedeți un grup de adolescenți aruncând cu pietre într-un câine?**
Răspunsul/reacția dvs.: _____
- 2) **Dacă vedeți o mamă care se zburcă cu cei trei copii mici ai săi, în timp ce tatăl nu face nimic?**
Răspunsul/reacția dvs.: _____
- 3) **Dacă fratele sau sora dvs. pocnește din degete de câteva ori pentru a vă atrage atenția?**
Răspunsul/reacția dvs.: _____
- 4) **Dacă vedeți vecinul/vecina (colegul/colega) dvs. făcându-vă semnul OK?**
Răspunsul/reacția dvs.: _____
- 5) **Dacă vedeți un cuplu care, mergând pe stradă, se ține de mâini?**
Răspunsul/reacția dvs.: _____
- 6) **Dacă aveți un oaspete care eructează la masă după ce a mâncat?**
Răspunsul/reacția dvs.: _____
- 7) **Dacă ați convenit să vă întâlniți cu o prietenă/un prieten la ora 16.00, iar acum e ora 17.00 și el/ea încă nu a venit?**
Răspunsul/reacția dvs.: _____

8) **Dacă vi se spune că v-ați îngrășat?**

Răspunsul/reacția dvs.:

9) **Dacă faceți cunoștință cu o doamnă și ea vă întinde mâna pentru a vă saluta?**

Răspunsul/reacția dvs.:

10) **Vecinul/vecina dvs. bate la ușă și cere să-i împrumutați ceva?**

Răspunsul/reacția dvs.:

Facilitatorul distribuie fișa de lucru *Ce ați face ACUM?*, pentru a o completa în mod individual. Ulterior, sunt formate grupuri mici, a câte 2-3, care vor compara răspunsurile oferite la întrebările din ambele fișe și vor discuta pe marginea deosebirilor atestate. Fiecare grup va sumariza discuția și va prezenta concluzia în plen. Facilitatorul va debriefa activitatea cu întreaga clasă.

Fișa de lucru *Ce ați face ACUM?*

1) **Dacă vedeți un grup de adolescenți aruncând cu pietre într-un câine?**

Răspunsul/reacția dvs. în cazul când locuiți într-o țară unde câinii au rabie și sunt sălbăciți:

2) **Dacă vedeți o mamă care se zbugiumă cu cei trei copii mici ai săi, în timp ce tatăl nu face nimic?**

Răspunsul/reacția dvs. în cazul când trăiți într-o societate în care rolurile de gen împărțite de majoritatea populației sunt cele tradiționale:

3) **Dacă fratele sau sora dvs. pocnește din degete de câteva ori pentru a vă atrage atenția?**

Răspunsul/reacția dvs. în cazul când locuiți într-o țară unde sunetele din degete sunt folosite pentru a atrage atenția cuiva:

4) **Dacă vedeți vecinul/vecina (colegul/colega) dvs. făcându-vă semnul OK?**

Răspunsul/reacția dvs. în cazul când trăiți într-o țară unde acest semn este un gest obscen:

- 5) **Dacă vedeți un cuplu care, mergând pe stradă, se ține de mâini?**
Răspunsul/reacția dvs. în cazul când trăiți într-o țară unde acest gest se consideră promiscuu:
-
- 6) **Dacă aveți un oaspete care eructează la masă după ce a mâncat?**
Răspunsul/reacția dvs. în cazul când sunteți dintr-o țară în care acest comportament semnifică recunoștință pentru masă și aprecierea bucatelor:
-
- 7) **Dacă ați convenit să vă întâlniți cu o prietenă/un prieten la ora 16.00, iar acum e ora 17.00 și el/ea încă nu a venit?**
Răspunsul/reacția dvs. în cazul când locuiți într-o țară unde punctualitatea este o valoare, se respectă programul fiecăruia:
-
- 8) **Dacă vi se spune că v-ați îngrășat?**
Răspunsul/reacția dvs. în cazul când locuiți într-o țară în care aceste cuvinte ar fi un compliment:
-
- 9) **Dacă faceți cunoștință cu o doamnă și ea vă întinde mâna pentru a vă saluta?**
Răspunsul/reacția dvs. în cazul când trăiți într-o țară unde se obișnuie ca lumea să se salute strângându-și mâinile, chiar dacă persoana tocmai a realizat o muncă manuală neplăcută:
-
- 10) **Vecinul/vecina dvs. bate la ușă și cere să-i împrumutați ceva?**
Răspunsul/reacția dvs. în cazul când locuiți într-o țară în care schimbul de amabilități și solicitări este o regulă nescrisă, care se respectă înainte să se ajungă la o relație mai apropiată:
-

Harta socială

- Fiecare elev are o foaie A3.
- În centru își scrie numele și prenumele.
- Pe primul cerc, se scriu numele acelor persoane din familie cu care elevul comunică (rude apropiate sau mai depărtate).
- Pe cercul al doilea, se scriu numele prietenilor – însă condiția este ca aceste persoane să facă parte din cercul în care comunică pe viu, nu prin rețele de socializare.
- Pe cercul al treilea, elevul va scrie numele persoanelor pe care ar vrea să le cunoască (pot fi cunoscuți virtuali, rude etc.).

Prin urmare, harta se structurează vizual în jurul unui centru și are 3 cercuri.

- Cu altă culoare, lângă fiecare nume se vor scrie cuvinte-cheie care ar putea caracteriza relația elevului cu persoanele nominalizate: substantive care indică gradul de rudenie, prenumele mediatorului (cel prin care elevul a cunoscut persoana respectivă), metafore-substantive, adjective trăsături de caracter relevante, caracteristici ale relației, toponime, date ș.a.m.d.
- Când harta este completată, elevul ar trebui să aibă posibilitatea de a prezenta relațiile sale sociale. El poate să meargă pe un cerc sau să aleagă câte o „adresă” din fiecare cerc. De ex., din primul cerc, aș vrea să vă relatez despre bunica mea din partea mamei...; din cercul prietenilor, am să vă povestesc despre relația mea cu...; dintre prietenii virtuali, mă opresc la.... Prezentarea hărții este necesară mai ales pentru a oferi modele de gândire și comunicare.

Această acumulare îl va ghida pe elev în alegerea persoanelor cu ajutorul cărora își va realiza proiectul.

Cuvinte împrumutate

Multe dintre cuvintele din limba română se aseamănă cu cuvintele altor limbi. Un motiv ar fi că au aceeași origine, altul că ar fi fost împrumutate unele de la altele. Iată câteva asemănări:

- *română, turcă, greacă*: alăută, amanet, catifea, călăuză, farfurie, fistic, geamantan, lăutar, lăută, palavră, pilaf, zuluf, dădacă, harababură, maimuță,
- *română, turcă, greacă, franceză*: cafea,
- *română, turcă, bulgară*: arpagic, năut, odaie, raft, salam, zarzavat, pârjoale,
- *română, turcă, sârbă, croată*: bostan, mosor,
- *română, turcă, bulgară, sârbă, croată*: burghiu,
- *română, turcă, greacă, bulgară, sârbă, croată*: cutie,
- *română, turcă, maghiară*: papuc, tărâm,
- *română, turcă, franceză*: padișah,
- *română, turcă, rusă, ucraineană*: liman,
- *română, greacă*: caisă,
- *română, rusă*: ceai, cioban, piersică,
- *română, slavă*: vișine, cireșe,
- *română, sârbă*: cârd,
- *română, germană*: oberliht,
- *română, macedoneană*: ciocan.

Limba română a împrumutat multe cuvinte din turcă, slavă, maghiară, greacă etc. Iată câteva dintre cele mai folosite:

- Cuvinte împrumutate din **limba turcă**: acadea, atlas; baclava; berechet; buzdugan; basma; beci; borangic; bumbac; bursuc; butuc; capcană; capot; chef; ciob; cașcaval; catâr; cazan; ceaun; chibrit; chioșc; chirie; cioban; ciomag; ciorap; ciorbă; cântar; cusur; dandana; dovleac; dud; dugheană; dulgher; fes; geantă; ghiveci; habar; hac; halat; haimana; hal; halal; halva; hamal; hambar; haz; herghelie; geam; iaurt; ibric; lalea; lighean; liliac; lulea; macara; magiun; moft; moftangiu; musafir; mușama; nufăr; pastramă; salcâm; sarma; sofa; susan; șiretlic; taifas; tarabă; taraf; tavan; telemea; tutun; tărâm; toi; trufanda; zambilă; zeflemea; zor.
- Cuvinte împrumutate din **limba slavă** (sau derivații): a iubi, glas, nevoie, prieten, a zâmbi, zăpadă, ceas, iad, graniță, măgar, nădejde, pricină, rai, răs, a sădi, sfânt, stăpân, veac, vreme, plug, sită, război, brici, dobândă, a sfârși, a săvârși, apostol, călugăr, cazanie, slovă, stareț, episcop, evanghelie, brazdă, ogor, snop, babă, boier, sticlă, steag, veac, veste, zid, zvon, bogat, bolnav, scund, slab, vesel, vrednic, a izbi, a îndrăzni, a lipi, a lovi, a privi, a trăi, a trăsni.
- Cuvinte împrumutate din **limba greacă**: a agonisi, tacticos, folos, prisos, cost, arvună, mătase, flamură, stol, buzunar, proaspăt.
- Cuvinte împrumutate din **limba maghiară**: neam, viclean, oraș, belșug, gând, fierăstrău, vameș, a cheltui, chin, răvaș, tobă, chipeș, uriaș, a tămădui, a îngădui, a bănuși, a (se) bizui.
- Cuvinte împrumutate din **limba latină** (fondul de bază): apă, lumină, foc, cântec, farmec,

copil, ochi, mână, frate, soră, casă, pâine, pământ, țară, aur, dulce, a veni, a zice, a procura, iarbă, cireș, câmp, zi, oaie, bou, găină, ager, agil, bătrân, veteran, clar, colocviu, insulă.

- Cuvinte împrumutate din **limba franceză**: influență, inventar, a soluționa, recensământ, mesager, parfum, elev, antreu.
- Cuvinte împrumutate din **limba italiană**: operă, capodoperă, bancă, contabil, bilanț, piano, bariton, solfegiu, mandolină, spaghetti.
- Cuvinte împrumutate din **limba germană**: crenvurșt, rucsac, halta, boiler, bliț, procură, prodecan.
- Cuvinte împrumutate din **limba rusă**: combinat, agregat, mecanizator, agrotehnică, procuratură.
- Cuvinte împrumutate din **limba engleză**: talk-show, mass-media, stres, campus, speaker, motel, radar, tobogan, corner, meci, fault, dribling, ring, design, miting.

(Dicționar de cuvinte împrumutate)

- Găsește sinonime pentru cuvintele din informație.
- Găsește și antonime pentru câteva dintre cuvintele de mai sus.
- Subliniază cuvintele pe care le-ai auzit în alte limbi.
- Ce cuvinte din alte limbi seamănă cu unele din limba română?
- De ce oamenii utilizează cuvinte din alte limbi?
- Alcătuiește un text din 8-9 enunțuri în care să folosești cel puțin 15 cuvinte din cele de mai sus.

Competență interculturală: pag. 131

Jucării-simboluri naționale la diferite popoare

EVOCARE

- Împărtășiți colegilor ce cunoașteți deja la tematica anunțată în titlu.
- Care credeți că este semnificația reală a acestor jucării?

REALIZARE A SENSULUI

- Informează-te și procesează informația.

Matrioska (rusă: матрёшка) este o jucărie din lemn, o păpușă viu colorată, goală pe interior, în care sunt introduse alte păpuși, mai mici, identice. Se realizează din lemn de esență moale, din mesteacăn sau tei. A apărut prima dată în anii '90 ai secolului al XIX-lea, în localitatea Abramțevo, dar adevăratul centru de confecționare a celebrei jucării a devenit Serghieiev-Posad. Aceste păpuși sunt și un simbol al fertilității. Arhetipul acestei jucării îl constituie ouăle de Paște, viu colorate, care se realizau în vechime din lemn pictat. Aceste ouă erau goale în interior, în care cel mai mare putând fi incluse altele mai mici. O astfel de jucărie se întâlnea și în Japonia, reprezentând un bătrânel jovial, cu mustați lungi și albe, Darumú (sau, după alte informații, înfățișându-l pe sfântul budist Fukuruma), păpușa care era alcătuită din cinci figurine ce intrau una în alta.

Odată, după cum spune una dintre legende, cunoscutul pictor rus Serghei Maliutin ținea în mână un ou de lemn pictat și o jucărie japoneză. Aceste jucării diferite, realizate în două colțuri diferite ale Pământului, i-au dat o idee interesantă: imediat a schițat pe hârtie o păpușă hazlie, apoi încă una și încă una... La rugămintea pictorului, strungarul V. Zvezdocikin a realizat, din lemn, forma dorită. Serghei Maliutin a pictat-o. Așa a venit pe lume fetița îmbrăcată în sara-fan rusească: cu șalul ei, cu cocoșul negru în brațe. În interiorul ei se mai ascundeau încă șapte figurine, una mai mică decât alta, ultima, cea de-a opta, înfățișând un bebeluș în fașă. Cineva, văzând-o, a exclamat: „Ptiu, este chiar Matriona!” Și așa a primit fetița numele de Matriona, de la care mai târziu s-a format diminutivul Matrioska. Cocoșul era deseori un simbol al fertilității, în Rusia și în toată Europa, dar mai ales în Franța: dovadă a prosperității și fecundității, imaginea sa țopăie de jur împrejurul clopotnițelor.

(După Wikipedia)

- Alcătuiți un articol similar pentru Wikipedia despre Guguță sau alte personaje-simbol la diferite popoare.

REFLECȚIE

În didactică, formatoarele O. Cosovan și T. Cartaleanu, de la CE PRO DIDACTICA, au ilustrat componentele competenței, în general și ale competenței interculturale, în particular, pornind de la simbolistica Matrioskăi. Amintiți-vă care sunt acestea și demonstrați-le jucându-vă în echipe de câte 5 persoane, în care fiecare să aibă o păpușică. Păpușa mare, în care se vor introduce pe rând celelalte 4, reprezintă persoana competentă intercultural.

Costumele naționale la diferite etnii

EVOCARE

- Pregătește-te imaginar pentru a participa la un Festival al etniilor și alege-ți costumul național al etniei pe care o reprezinți. Documentează-te, în acest sens, despre fiecare piesă vestimentară. Poți folosi inclusiv resursele digitale disponibile.

REALIZARE A SENSULUI

- Prezintă grupului costumul ales, dezvăluind importanța fiecărui element/accesoriu în tradiția populară respectivă.
- Activitate pe echipe:
Călătorie imaginară în diferite țări ale lumii pentru a cunoaște costumul național și moda timpului în care ele au apărut.

EASTERN EUROPE

REFLECȚIE

- Ce ați învățat din activitatea realizată?
- Ce mesaj de educație interculturală merită să fie transmis copiilor cu care veți lucra la grădiniță sau la școală? Scrieți-le pe un poster sau pe un slide.

EXTINDERE

- Fiecare student va căuta câte o informație și imagini relevante despre costumul național la poporul ales de el. Propuneți fiecare câte un popor, despre al cărui costum vreți să vă documentați suplimentar.

Pestalozzi și moștenirea sa spirituală transculturală

EVOCARE

- Împărtășește colegilor ce cunoști despre Pestalozzi. Când și unde ai cunoscut acest nume?

REALIZARE A SENSULUI

- Informează-te și notează noutățile din articolul biografic de mai jos.

Johann Heinrich Pestalozzi (n. 12 ianuarie 1746, Zürich, Confederația Veche a Elveției – d. 17 februarie 1827, Brugg, Elveția) a fost un pedagog elvețian și reformator al educației. A îmbogățit și a reînnoit conținutul și metodele învățământului primar, fiind considerat întemeietorul școlii populare. Profilul său ocupațional se extinde de la pedagog, la filantrop, filozof, politician, scriitor și agricultor.

Pestalozzi fost influențat atât de iluminism, cât și de romantism. Astfel, a considerat că îmbunătățirea situației maselor populare se poate realiza, în primul rând, prin educație și instrucție, care ar trebui să se desfășoare atât în școală, cât și în mediul familial, conform naturii, adică să descopere și să stimuleze abilitățile înnăscute al copilului.

Considerând că tineretul trebuie să fie înzestrat nu numai cu cunoștințe, ci și cu deprinderi practice, a preconizat îmbinarea instrucțiunii cu munca productivă. Principiile școlii pestalozziene au fost preluate, cu unele îmbunătățiri, de întreaga pedagogie științifică: intuiția, stimularea activității proprii a copilului, respectarea individualității lui, asigurarea dezvoltării armonioase și echilibrate a omului și încadrarea în comunitatea educativă (de la familie până la umanitate).

Pestalozzi și-a pus în practică ideile în Institutul pentru copii orfani Neuhof, pe care l-a înființat și l-a condus în perioada 1774-1780. În 1798, la încheierea revoluției burgheze din țară, eveniment soldat cu apariția Republicii Elvețiene, intră la conducerea orfelinatului din Stans, funcție pe care o deține până în 1799. În perioada 1800-1804, a condus institutul din Burgdorf, care în 1805 se mută la Münchenbuchsee și, tot în același an, la Yverdon, în fruntea căruia se află până în 1825.

A fost influențat în ideile sale pedagogice și filozofice de către Jean-Jacques Rousseau, iar el, la rândul său, i-a avut ca discipoli pe Allan Kardec (pedagog și scriitor francez, fondatorul spiritismului), Friedrich Fröbel (educator german), Louis-Vincent Tardent (botanist și academician elvețian) etc.

În spațiul românesc ideile lui Pestalozzi pătrund mai întâi în Transilvania prin intermediul lui Stephan Ludwig Roth, care i-a fost discipol și colaborator la Yverdon. Aceste idei au influențat Regulamentul școlar din Țara Românească (1832) și pe cel din Moldova (1835).

Operele semnate de Pestalozzi:

- 1780: Ora de seară a unui sihastru;
- 1781-1787: Leonardo e Gertrude („Leonard și Gertruda”);
- 1783: Sulla legislazione e l’infanticidio („Asupra legislației și infanticidul”);
- 1797: Mie indagini sopra il corso della natura umana nello svolgimento del genere umano („Cercetările mele asupra cursului naturii umane în dezvoltarea genului uman”);
- 1801: Come Gertrude istruisce i suoi figli („Cum își învață Gertruda copiii”);
- 1825: Canto del cigno („Cântecul lebedei”).

(Informație adaptată după Wikipedia)

REFLECȚIE

- Prin ce te-au impresionat secvențele biografice ale lui Pestalozzi? Expune, cel puțin, 3 lucruri, care au prezentat interes sporit pentru tine.

EXTINDERE

- Teme pentru proiecte de investigație, realizate în pereche sau în grup. Informează-te suplimentar și sistematizează în mod ilustrativ datele pe postere la tematicile de mai jos:
 - a) Ideile protestante ale lui Pestalozzi;
 - b) Discipolii săi renumiți – Allan Kardec, Friedrich Fröbel, Louis-Vincent Tardent, Stephan Ludwig Roth;
 - c) Regulamentul școlar din Țara Românească (1832) și cel din Moldova (1835);
 - d) Operele lui Pestalozzi, rămase ca moștenire spirituală universală;
 - e) Universitatea din Zurich, în care se păstrează vie amintirea despre marele pedagog;
 - f) Ideile de educație interculturală, promovate prin principiile pedagogice ale lui Pestalozzi.